

קובץ

האור לחיים

שנה רביעית

מאמרים ושיחות

מרן ראש הישיבה

הגאון הרב ראובן אלבז שליט"א

פרשת מטות-מסעי תשפ"א

זמני השבת

ר"ת	צאת השבת	הדלקת נרות	י-ם
21:19	20:24	19:33*	י-ם
21:16	20:21	19:31	ת"א
21:20	20:24	19:34	חיפה
21:16	20:21	19:30	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 19:13

הזמנים עפ"י לוח המאור בהוצאת מוסדות "אור החיים"

להארות או הערות, ניתן לפנות
orhachaim4@gmail.com

דיסקים של שיעורי הרב ניתן להשיג
במשרדי אור החיים - 02-5000455

בס"ד ניתן לשמוע את השיעורים בשידור חי
בימים שלישי וחמישי בין השעות 21:00-22:00
קול הדף - 02-6400000
orhachaim.co.il

המעוניינים לסייע בהדפסת החוברת לשם זיכוי הרבים,
או להקדיש את העלון לרפואה, להצלחה, או לעילוי נשמה וכדו',

יוכלו לפנות באמצעות מייל:

orhachaim4@gmail.com

או בטלפון: **02-5000455** **058-321-3565**

052-7129793

יוצא לאור ע"י "מכון אור החיים"
רח' עזרא 1 ת.ד. 5512 ירושלים

תוכן עניינים

פרשת מטות-מסעי תשפ"א

חלק מהמאמרים נלקטו מתוך הספר "משכני אחריו" - חומש במדבר

1 ..... השגחת ה' - בכל פרט

פניני אור החיים הקדוש:

5 ..... לא האמין למראה עיניו

פרשה למעשה:

7 ..... כל יהודי חביב אצל הבורא יתברך

8 ..... עונשו של בלעם - במידה כנגד מידה

9 ..... ככל היוצא מפיו יעשה

13 ..... אשרי מי שבניו זכרים - אוי לו מי שבניו נקבות

19 ..... בין המצרים - נאמנות לאורך כל הדרך

פינת המידות

21 ..... באצילות וענווה

השגחת ה' - בכל פרט

למקום שבו ישבו, ופתאום, בהתראה קצרה, הוצרכו לקום וללכת. לעיתים היו חונים במקום עשרים וארבע שעות, ובמקרים אחרים מיד לאחר שסיימו להקים את אוהליהם במדבר, עלה פתאום הענן, ונתבקשו כולם לפרק את

האוהלים ולארוז את החפצים.

נתאר לעצמנו בן אדם שהיה צריך לעבור דירה עשרים פעמים במשך שלושים ושמונה שנות נישואיו... וכי לא היה משווע וזועק:

"די! ריבוננו של עולם! מספיק. אינני יכול יותר!..."!?

ובני ישראל נוסעים וחונים, נוסעים וחונים, ועל אף כל זאת, הם לא באו בטרוניה כלל! לא באו בטענה של "קשה לנו המסע הארוך הזה", ולא

אֵלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם (במדבר לג, א).

ארבעים ושניים מסעות נסעו עם ישראל, נסעו ובאו, חנו ושוב קמו ונסעו.

עם ישראל צעדו במדבר, לא צעדת שלושת הימים ולא צעדת השבוע, אלא צעדה שנמשכה ארבעים שנה!

בכל שנות המסע הארוכות האלו, "על פי ה' יסעו, ועל פי ה' יחנו" (במדבר ט, יח). הם

לא ידעו מראש מתי יעצרו ויחנו, לא ידעו כמה זמן תימשך החנייה, וגם לא ידעו מתי יהיה עליהם לקום ולנסוע.

זה לא היה קל בכלל.

היו חניות שנמשכו שנה שלמה. בני ישראל התמקמו להם וכבר התרגלו

"הבורא יתברך

משגיה ומביט וצופה

לכל הדורות, בכל

פרט ופרט"

בידיים כאלו - אין דאגות, הכל טוב.

רבי אלימלך מליז'נסק היה מרבה לדבר על השגחת הקב"ה, שהיא על כל פרט ופרט, והכל מחושב אצל הבורא יתברך באופן מדוקדק. אמר הרבי: "אפילו המקום שהבהמה תטיל את גלליה, גם דבר זה קובע הקב"ה". אחד מהתלמידים תמה בליבו: עד כדי כך?! למה לו לקב"ה להתעסק עם זוטות מעין אלו?

לאחר כמה ימים הלך אותו תלמיד על נהר קפוא, שהיה חלק מאוד, והיו עוברים עליו בזהירות רבה, כי תחתיו היתה תהום פעורה. לפתע איבד התלמיד את שיווי משקלו, והחליק

התלוננו ש"אי הוודאות מפריעה לנו כל כך..."

ה"אור החיים" הקדוש אומר, שעם ישראל כולו קיבל את רצון הבורא בשמחה ובאהבה, בסבר פנים יפות.

בני ישראל היו חדורים באמונה תמימה בבורא עולם, דבוקים בו, ומשום כך קיבלו את רצון ה' באהבה ובשמחה. "עַל פִּי ה' יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי ה' יִחַנוּ" (במדבר ט, יח) - בלא אומָר ודברים.

"הַשְּׁלֵךְ עַל ה' יְהַבֶּךָ וְהוּא יְכַלְפֶּךָ" (תהלים נה, כג). כאשר אדם "משליך" את עצמו על הבורא יתברך, ומאמין בו בכל ליבו - הריהו זוכה להרגיש הרגשה עילאית! הוא חש את עצמו בידיים של בורא עולם, וכשנמצאים

עצמו כי עד היום היה חלק בליבו
שאותו מילאה האהבה לחתנו היקר,
ואילו עכשיו, כשהלך החתן לעולמו,
התפנה מקום בליבו ויכול לאהוב את
ה' בכל לבבו!

כך קיבל עליו הצדיק את הדין באהבה,
בידיעה ברורה כי כל מה שעושה ה'
הרי זה מרוב אהבתו אלינו.

מעשה ביהודי בעל משפחה של תשע
נפשות, שעבד במכון רנטגן. יום אחד
נסגר המכון, והוא נותר ללא מקור
פרנסה. חיפש עבודה אחרת, פנה
לפה ולשם, אך לא מצא מקום עבודה
מתאים.

בוקר אחד היה בדרכו לראיון במקום
עבודה מבטיח, והתאכזב מאוד
כשהפסיד את האוטובוס, שמשמעות
הדבר שהוא עלול להחמיץ את
הראיון. אותו יהודי הצטער על כך
מאוד, והנה לשמחתו עצר לו טרמפ
שנסע לכיוון המתאים.

למרות זאת, הוא לא הגיע לאותו
ראיון. במקום זה, מצא את עצמו

לעבר התהום. הוא ניסה להיתפס
במשהו כדי להינצל, אבל לא היה שום
דבר להיאחז בו, עד שראה גללים של
סוס, שקפאו בקור, אחז בהם וניצל.

כשהגיע לפני רבו, אמר לו האדמו"ר:
"נו, אז הקב"ה כן מחליט איפה
הבהמות יעשו את גלליהם, כדי להציל
את האדם...?"

הודה אותו תלמיד שכל דברי הרבי
שרירים וקיימים.

הבורא יתברך משגיח ומביט וצופה
לכל הדורות, בכל פרט ופרט.

מי לנו דבוק בבוראו יותר מה"חפץ
חיים" זצ"ל, שכל חייו היו מלאים
באהבת ה', והיה עבד לבוראו בכל
מאודו!?

חתנו, הרב לוינסון זצ"ל, שהיה גאון
עצום ושימש כיד ימינו בכל עניני
הישיבה, וה"חפץ חיים" אהבו בכל
ליבו, חלה ונפטר על פניו.

בהלוייתו, נעמד ה"חפץ חיים" זצ"ל
להספידו, ובתוך הדברים העיד על

להתראין, ועל אתר התקבל לעבודה.
אז התברר לו למפרע כי המסלול
שעבר: האוטובוס שברה והתאונה
בטרמפ - הם היוו את התוכנית
ששרטט לו הקב"ה מלכתחילה על
מנת שימצא את העבודה הזו, ויוכל
לפרנס את משפחתו בכבוד.

"אני התלוננתי על מזלי הרע, שבמקום
להגיע לראיון המתוכנן הגעתי לבית
החולים, ולא ידעתי שהקב"ה, מסובב
כל הסיבות, הוביל אותי אל המטרה
הנכספת!" סיכם האיש את סיפורו.

מעורב בתאונה קטנה בכביש, והוא
פנה לבית החולים לבדיקות.

הוא הרגיש איך העבודה, שחשב
אותה למתאימה, מתרחקת ממנו
בפעם השניה, והתחזק באמונה כי
הכל מאת ה'!

בבית החולים הוכנס האיש לבדיקת
רנטגן, ושם נודע לו כי הם מחפשים
בדחיפות עובד חדש למכון הרנטגן
לעבודה מיידית!

ברגע שקיבל מכתב שחרור, ניגש

לא האמין למראה עיניו

מעושי רשע - יקום ויתנקם ממדין שסבבהו, ואחר שישלים התיקון ייִאסֶף אל עמיו באין שטן, וזה מחסדי א-ל ואהבתו לידידיו, יִנָּחֵם במעגלי צדק".

היתה תביעה כלשהי כלפי משה רבנו, על כך שלא עשה כלום במעשה זמרי. היה עליו לנקום בעצמו על אותו חילול השם ולא להסתפק במינויו של פנחס לשליח לעשיית מעשה הנקמה.

ומדוע באמת משה רבנו לא יצא לנקום בזמרי?

נתעלמה ממנו ההלכה!

משה רבנו לא היה מסוגל לסבול את התיעוב הנורא הזה שעשה ראש שבט בישראל, הוא לא יכול היה להכיל מציאות כזאת שאדם שנבחר לתפקיד כה רם יתדרדר עד לשפל כזה! הוא לא האמין למראה עיניו!

משה רבינו נתקף במשבר עמוק ששיתק את יכולת התגובה שלו, וכל

נָקָם נִקְמַת פְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵאָמֵר מֵאַתְּ הַמִּדְיָנִים אַחַר תֵּאָסֶף אֶל עַמֶּיךָ (במדבר לא, ב).

ה"אור החיים" הקדוש כתב דברים עמוקים מאד לבאר, מדוע התעכבה פטירת משה רבנו, ונפשו לא הקדימה לבוא אל תקוּנָה ומקום מוֹשְׁבָה, אלא היה עליה להמתין עד לאחר מלחמת מדיין, וזה לשונו:

"ואומרו 'אחר תאסף אל עמך' נראה כי נתכוון לומר לו, שקודם לכן אינו שלם התיקון, פירוש שיהיה לו מונע בדין וימנענו מגשת נפשו למקום מושבה שיקרא 'עמיו' כידוע עד שיעמידנו במשפט. כי על הכל יביא ה' במשפט, וסביביו נשערה מאוד.

"והמונע הוא, לפי שהשלים הזה נתרפה במעשה זמרי ולא עשה דבר, כאומרם ז"ל (במדבר רבה ב) שרפו ידיו, והקפיד ה' עליו שלא נקם עד שעמד פנחס.

"ולזה כשהגיע זמן פטירתו אמר ה' אליו תיקון לדבר זה, שנמנע מהתנקם

עצמו מבלי להמתין לפנחס - לא היו
נופלים עשרים וארבעה אלף איש
מישראל! יתכן בהחלט כי תגובה
מהירה יותר מצדו היתה מונעת את
הנגף הנורא הזה! ובשל כך נתבע, כי
"סביביו נשערה מאד!"

ומשום העיכוב הזה - התעכבה
פטירתו והשְׁלֵמַת תיקונו.

מה שנותר לו לעשות באותה שעה
הוא: לגעות בבכייה יחד עם כל כלל
ישראל.

ומכל מקום, היתה כלפיו תביעה!

שכן, יתכן בהחלט שאם לא היה
מאבד את העשתונות, אלא מתעשת
מיד ועושה את המעשה בכוחות

ניתן להקדיש את העלון לברכה, הצלחה
זיווג הגון, רפואה שלימה
או להבדיל, לעילוי נשמה
לפרטים: 02-5000455
orhachaim4@gmail.com

כל יהודי חביב אצל הבורא יתברך

ה' על אשר עוללו לבני ישראל.

ולכאורה לא מובן, וכי על אותם אנשים רשעים - אשר זנו אחר בנות מדיין ומתו - יש לתבוע נקמה?

אכן כן, אף הם הבנים של בורא העולם!

דבר זה בא ללמדנו עד כמה חביב כל יהודי לפני הקב"ה, בכל מצב שהוא נמצא, וכפי שאמרו חז"ל (סנהדרין מד ע"א): "ישראל אף על פי שחטא - ישראל הוא".

ואין לשער ולתאר את החיבה הגדולה והעצומה הנודעת מבורא עולם לבניו האהובים, ההולכים בדרך הטוב, ומשתדלים לגרום לבורא יתברך נחת רוח בכל מעשיהם.

נָקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִיָּנִים
(במדבר לא, ב).

הקב"ה מצווה את משה לנקום את "נקמת בני ישראל" מאת המדיינים.

כאשר משה רבנו בא להורות לעם, הוא אומר: "הַחֲלִצוּ מֵאֶתְכֶם אֲנָשִׁים לְצָבָא וְיִהְיוּ עַל מִדְּיָן לְתֵת נִקְמַת ה' בְּמִדְּיָן" (שם, ג).

מהפשר שינוי הלשון? פירושים רבים נאמרו על עניין זה, וניתן עוד להוסיף:

מדוע ולמה נקמת ה' היא?

כי המדיינים החטיאו את בני ישראל, וגרמו להם מוות רוחני ומוות גשמי. ומאחר וישראל הינם בנים אהובים לה' יתברך, יש לנקום במדיינים את נקמת

עונשו של בלעם - במידה כנגד מידה

הָרְגוּ בְּחָרֵב" (שם, ח). עונשו של בלעם היה שנהרג בחרב, ומבאר רש"י הקדוש: "הוא בא על ישראל, והחליף אומנתו באומנותם, שאין נושעים אלא בפיהם על ידי תפילה ובקשה. ובא הוא ותפש אומנותם לקללם בפיו, אף הם באו עליו והחליפו אומנותם באומנות האומות, שבאין בחרב, שנאמר (בראשית כו, מ): 'וְעַל חֲרַבָּה תַחֲיֶה'".

מותו של בלעם היה אפוא מידה כנגד מידה. הוא ניסה להזיק לישראל באומנותם שלהם שאינה אלא בפה, והם הרגוהו בחרב - שנחשבת לאומנות האומות.

וְאֵת בְּלָעָם בֶּן בְּעֹזַר הָרְגוּ בְּחָרֵב (במדבר לא, ח).

התורה מתארת לנו את מות מלכי מדין: "וְאֵת מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל חֲלָלֵיהֶם אֶת אָוִי וְאֵת רַקֵּם וְאֵת צֹר וְאֵת חֹזַר וְאֵת רַבֵּעַ חַמְשֵׁת מַלְכֵי מִדְיָן".

ואומרים חז"ל (מדרש אגדה שם) שהיה בלעם עימהם ומפריח את מלכי מדין בכשפים, וגם הוא עצמו פורח עימם. הראה להם פנחס את הציץ ששם ה' חקוק בו, והיו נופלים. זהו "על חלליהם" - שהיו נופלים על החללים מן האוויר.

וממשיך הפסוק: "וְאֵת בְּלָעָם בֶּן בְּעֹזַר

ככל היוצא מפיו יעשה

לסמוך, אלא שכן מסור לחכמים בתורה שבעל פה". כלומר, אין בתורה מקור ברור וגלוי לכל העניין של התרת נדרים, אלא הוא מופיע רק ברמז קל, וזאת כאשר התורה אומרת על הנודר או הנשבע "לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה", ועל כך דרשו חז"ל (ברכות לב:): "הוא אינו מיחל אבל אחרים מחלין לו".

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' (כמדבר ל, ב).

שואל ה"אור החיים" הקדוש: מדוע פרשת נדרים נאמרה "אֶל רְאֵשֵׁי הַמַּטּוֹת" דווקא ולא לכלל ישראל, ככל מצוות התורה. ומה באה התורה למעט, כאשר אמרה "זֶה הַדְּבָר".

ביאור הדבר - אומר ה"אור החיים" הקדוש - נראה על פי דברי המשנה (הגיגה י"ע"א): "היתר נדרים פורחין באור ואין להם על מה שיסמכו", ופירש רש"י (שם): "התרת נדרים שאמרו חכמים, שהחכם מתיר את הנדר, מעט רמז יש במקרא, ואין על מה

אדם נשבע ורוצה להתיר את שבועתו, עליו ללכת לחכם ולהסביר מדוע הוא התחרט. או אז, אם יספר לחכם כי נשבע ועוד הזכיר את שם ה', יאמר לו החכם כי כלל לא ברור אם אפשר

להתיר את שבועתו.

לשמוע מהם כמעט בכל משפט 'אני נשבע שכך היה', ה' ירחם. כל זה נובע מכך שעניין נדרים ושבועות מזולזל אצל בני אדם, וכדי שאנשים יבינו את חומרת הדבר, לא כתבה התורה מפורש את עניין התרת הנדרים אלא ברמז, ומסרה זאת לידי גדולי ישראל, אלו "ראשי המטות" המוזכרים בפסוק. בעוד שבפני ההמון יהיה העניין נעול וחתום.

ישנם גדרים רבים בהתרת נדרים, ורק בידי חכמים מסור הדבר לשקול ולמדוד במשורה, מתי ניתן להתיר ומתי לא ניתן. כאשר מגיע הנודר אל החכם להתיר את נדרו, אומר לו החכם כי עליו לשקול את הנושא ולדון בזה בכובד ראש, ומורה לו לשוב אליו למחרת. לאחר מכן עליו למצוא שלושה דיינים שיתירו את הנדר, וכך מוסיפים לנודר קושי על קושי, עד שהוא מתחרט על שנדר ומקבל על עצמו שוב לא לנודר.

אם האדם ישבע ויראה כמה מסובך הדבר להתיר את שבועתו, עד שלעתים לא די בשלושה דיינים אלא צריך עשרה, וצריך למצוא 'פתח' כלשהו כדי להתיר את הנדר, כלומר, על האדם לומר סיבה לכך מדוע הוא מתחרט מהנדר - הרי זה הופך את העניין למסובך, עד שבפעם הבאה הוא יחשוב עשר פעמים האם בכלל

הקושי שבהתרת הנדרים, מחדיר באדם פחד לנודר, ובכך הוא נשמר מלנודר או להישבע ללא הגבלה.

שלא לדבר על נדרים ושבועות של הבל, כפי שיש בני אדם שאפשר

לעילוי נשמת

אורי בן זיוה ז"ל

נותר הדבר 'פורח באוויר', בעוד שבתורה נאמר באופן ברור "לא יחל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה".

מעשה באדם שהגיע אל הרב וסיפר לו שנשבע שלא להרוויח יותר כסף, ועתה הוא רואה שאין לו אפשרות לחיות בלי להרוויח, לכן הוא מבקש מהרב שיתיר לו את השבועה.

הרב התפלא לשמוע על שבועה מוזרה מעין זו, וכי איזה אדם נשבע שלא להרוויח כסף, מדוע שיעשה זאת?

הסביר הלה לרב כי עד כה 'פרנסתו' היתה מכספי הימורים, הוא היה מכור להימורים ומכך היה מתפרנס, עד שהפסיד את כל כספו ונאלץ למכור את דירתו, ולכן נשבע שלא להתפרנס יותר בפרנסה זו, וכל פרנסתו כעת מדירה שנותרה לו וממנה הוא מקבל שכר דירה. אבל כעת הוא רואה שאין הוא יכול להתקיים בכסף מועט זה, לכן הוא מבקש להתיר לו את השבועה.

כדאי לו לנדור. מה עוד שבוודאי יחוש אי נעימות, בבואו לפני החכם להסביר לו מדוע נדר ומהי הסיבה שהוא מתחרט כעת.

מסיים ה"אור החיים" הקדוש: "וזה הוא שיעור הכתוב 'וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רְאִשֵׁי הַמַּטּוֹת' שהם גדולי ישראל המצווים בשלמות, אבל 'לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל' לאמר 'זה הַדְּבָר', פירושו כי לבני ישראל בכללות לא יאמר להם מהדיבור הנאמר לראשי המטות, אלא 'זה הַדְּבָר' ולא הפורח באוויר שנאמר בעל פה לראשי המטות".

בעוד שלראשי המטות, גדולי ישראל, נאמרה המצווה בשלמות, הן עניין הנדרים והשבועות והן התרתן, הרי לבני ישראל זה נשאר חתום וסתום בבחינת 'פורח באוויר'.

בוודאי שכאשר נאמרה המצווה לראשי המטות, נאמר להם בבירור כל עניין הפרת הנדרים, וכלפיהם אין זה 'פורח באוויר' אלא מיוסד על פי הדין וההלכה מתי וכיצד אפשר להתיר נדרים ושבועות. רק כלפי המון העם

מהתובע להחזיק לרגע את המקל, כדי שיוכל להניח ידו על ספר התורה, וכך, כאשר המקל בידו של התובע, נשבע הנתבע כי החזיר את החוב לתובע. כי אכן, כאמור, במקל החלול היה כל הכסף, ובעת השבועה החזיק התובע את המקל, וכך יכול היה הנתבע להישבע שהשיב את הכסף ולכאורה לא היתה זו שבועת שקר.

לאחר השבועה התרגז התובע על שהלה נשבע שבועת שקר, וברוב כעסו לקח את המקל ושבר אותו לרסיסים. או אז התגלה שכל הכסף היה טמון במקל.

מני אז, תיקנו שכאשר משביעים אדם בבית דין, אומרים לו כי השבועה היא על דעת בית דין, ולא לפי דעתו של הנשבע.

הרי לנו כמה תחבולות יש בנושא של נדרים ושבועות, ועל כן נמסר הדבר רק בידי חכמי התורה, להתיר זאת, בעוד שהדבר הועלם מעיני המון העם, שלא יבואו להקל בנושא חמור זה.

זהו הטעם שפרשת נדרים על כל

אמר לו הרב: "הרי בהימורים קיים חשש גדול של גזל, וכי רוצה אתה שאתיר לך את השבועה כדי שתשוב לעסוק בגזל?!"...

הרי לנו דוגמה לכך, כי כאשר נזקק אדם להגיע אל הרב כדי להתיר את נדרו, הוא יגלה שאין העניין פשוט כלל ועיקר.

הגמרא (נדרים כה ע"א) מספרת על שבועה מסוג אחר, של אדם רשע.

הלה היה חייב כסף לחבירו אבל טען שהחזיר את הכסף לתובע, בעוד שהתובע טען כי הלה משקר ולא השיב את חובו ותבע אותו על כך לפני רבא.

ידע אותו נתבע שרבא יחייב אותו להישבע שאין הוא חייב. מה עשה? לקח מקל חלול, הטמין בתוך החלל את הכסף שהוא חייב, וכך הגיע לבית הדין, כאשר הוא נשען על המקל, כאילו ויש לו איזה בעיה ברגל.

כאשר רבא חייבו להישבע, ביקש

חייב לקיים את כל היוצא מפיו, מבלי שנכתב בפסוק כי יש דרך להתיר את נדרו או שבועתו.

פרטיה, כולל הדרך להתירם, נאמרה "אֶל רְאֵשֵׁי הַמִּטּוֹת", בעוד שאל בני ישראל נאמר רק מה שמפורש בתורה, כי אדם הנודר או הנשבע,

אשרי מי שבניו זכרים - אזי לו מי שבניו נקבות

והדבר טעון ביאור: מדוע התורה לא נתנה לאב כוח להחליט על נדרי בנו, בדיוק כפי שנתנה לו את כוח ההחלטה בנוגע לביתו? מדוע על איש שנודר לא שייך שתהיה איזושהי סמכות עליונה שתשקול אם הנדר שְׁנֵדָר הוא נדר שראוי לקיימו, ולבטלו לאחר שְׁשָׁקַל והחליט שהנדר אינו ראוי לקיום?

ביאור הדבר: איש מְצַוֶּה על תלמוד תורה, והתורה שהוא לומד מעניקה לו שיקול דעת נכון, להבין ולהחליט איזה נדר ראוי לנדור ואיזה נדר עלול

וְאִשָּׁה כִּי תִדְרֶה (במדבר ל, ד).

בפרשת נדרים אנו מוצאים שוני בין איש שנודר לבין אישה שנודרת: בעוד שנדריו של איש אינם תלויים בשום גורם אחר, ועליו לקיים את מוצא פיו, נדרי האישה תלויים בדעת אביה או בעלה, ואינם חלים אלא בהסכמתם.

התורה נותנת לאב - על ביתו, ולבעל - על אשתו, את ה"מאזניים" להבין, לשקול, ולהחליט אם הנדר שלה ראוי ונכון, או לא. אם לדעתם היא נדרה נדר שאיננו ראוי - בידם לבטלו, אף אם נדרה לשם שמים.

והוא הנותן לו כוח לעשות חיל, להפעיל שיקול דעת נכון, מתוך סברא נכונה, ולהחליט אם מניעי הַנְּדָר רצויים או לא.

אישה יכולה בהחלט להיות חכמה גדולה, בעלת מוסר, בעלת בינה יתירה, וכמו שדרשו חז"ל (נדה מה ע"ב) על הכתוב (בראשית ב, כב) "וַיִּבֶן ה' אֱלֹקִים אֶת הַצֶּלֶע" - "מלמד שנתן הקב"ה בינה יתירה באישה יותר מן האיש", ומכל מקום את דַּקוּת הסברא ניתן לרכוש רק באמצעות לימוד התורה בעיון אמיתי, שהוא נחלתו של האיש ולא של האישה.

חז"ל אומרים בכמה מקומות (פסחים סה ע"א, קדושין פב ע"ב): "אשרי מי שבניו זכרים, אוי לו מי שבניו נקבות". ושמעתי מחכם אחד שדייק בלשון חז"ל ואמר, שמכאן למדים שיכול להיות שיהיו לאדם בנים שהם בגדר "נקבות"... זאת כאשר הם אינם לומדים לעומקה של תורה, אלא מסתפקים בלימוד שטחי, רק כדי לדעת את ההלכה, מבלי לעמול

להפריע למהלך התקין של חייו ואין ראוי לנדור אותו. לעומת זאת אישה פטורה מתלמוד תורה, כמו שדרשו חז"ל (קידושין כט ע"ב): "וְלִמְדַתְּם אִתְּם אֶת בְּנֵיכֶם (דברים יא, יט) - בניכם ולא בנותיכם", ומשום כך צריכה שתהיה סמכות מעליה, אביה או בעלה, שישקלו במאזני שכלם את מהותו וטיבו של הנדר.

התורה מעניקה ללומדיה שיקול דעת נכון ויכולת לכוון לסברא אמיתית. מאזני שכלו של הלומד תורה מכוונים ומדויקים!

ואין כוונת הדברים ללימוד שטחי, לרכישת ידיעות. בלימוד שכזה גם אישה שייכת, שכן גם היא חייבת לדעת את כל ההלכות הנוגעות לה ולביתה, כמו הלכות שבת, בשר בחלב, וכיוצא בזה. הכוונה היא ללימוד לעומקה של תורה, לפלפל ולרדת לשורשי הדברים, ליסודותיהם, להעמיק בכל פרט בסוגיה עד הסוף, ולהבין את הדקויות שבכל דבר. על לימוד שכזה מְצַוָּה רק איש ולא אישה,

אשתו בהונאת דברים והלבנת פנים.

העלבון נצרב עמוק בנפשה של האשה, היא נושאת את עלבונה לאורך שנים. גם כשהחיים שבים למסלולם וכלפי חוץ הכל נשכח, בתוך תוכה היא לא שוכחת ולא סולחת. כך בנויה הנפש שלה, הנשלטת בכח הרגש. היא מסוגלת לאגור בקרבה, שנים על גבי שנים, רגשות מצטברים, מכל מיני אירועים, ולפתע פתאום ביום מן הימים, הכל פורץ בבת אחת. עשרות, ואפילו מאות, מקרים שהבעל כבר שכח מזמן, ולא נודע כי באו אל קרבו, אגורים בנפשה ועלולים לפרוץ, ברגע אחד, בצורת נדר שאין ממנו דרך חזרה.

כדי למחוק את העלבון מעמקי הנפש, נדרשת עבודה רגשית רבה של פיוס

ולהתייגע להבין כל דבר עד תום.

אין כל ספק כי גם לימוד של ידיעות בעלמא הוא דבר חשוב ונצרך. אולם בלימוד כזה, גם אישה מְצַנְנָה. ייחודו של האיש הוא, כאמור, בלימוד מעמיק, מתוך חתירה מתמדת להבין את הסברות והדקויות של כל דין, דימוי מילתא למילתא, ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. כל אלו אינם שייכים באישה בשום פנים ואופן.

חז"ל (בבא מציעא נט ע"א) אמרו: "לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה". נפש האשה רגישה מאוד, היא נפגעת בקלות. לכן - אומרים חז"ל - האדם צריך להיזהר מאוד שלא להונות את

ניתן להקדיש את העלון לברכה, הצלחה
זיווג הגון, רפואה שלימה
או להבדיל, לעילוי נשמה
לפרטים: 02-5000455
orhachaim4@gmail.com

וטעות בידו! אם לא יפייסה כשהפצע טרי, הפגיעה תהפוך לצלקת והיא תיחקק בנפשה, ואז כבר יהיה מאוחר מדי. עלול להיווצר מצב שלא יהיה אפשר עוד לרפא זאת לעולם.

גם בנדרים: האפשרות של האבא, או הבעל, להפר את הנדרים הם רק "ביום שומעו" - ולאחריו לא קיימת יותר אפשרות זו. ללמדך שכעבור זמן הדברים "נקבעים", והופכים להיות עמוקים ויסודיים יותר ויותר.

הבה וניישם את הדברים: לא להשאיר "כתמים". לנסות ולמחוק אותם כמה שיותר מהר. ככל שחולף הזמן, וככל שמצטברים יותר ויותר כתמים, הם הופכים להיות עקשניים יותר, וקשים יותר לכיבוס.

הדברים אמורים בעיקר בין איש לאשתו, אולם לא רק! הם תקפים לכל מערכת יחסים בין אדם לחבירו, בין שכן לשכנו, בין אבות ובנים - להיזהר מכל הפגיעות שנראות קטנות. לזכור כל פגיעה, ולו הקטנה ביותר, כמוה כמסמר העושה חור קטן

וריצוי, רק כך יצליחו לכפר על המעשה, כולי האי ואולי.

כשאיש פוגע באשה, דומה הדבר לדפיקת מסמר בתוך קיר. עוד פגיעה - עוד דפיקה של מסמר. כאשר האשה מתרצה וסולחת לו, היא מוציאה את המסמרים החוצה. הקיר ריק ממסמרים, אך מלא בחורים... כעת נשארה עבודה רבה וקשה לשייף את הקיר כדי להסיר את החורים.

לכן, צריך זהירות רבה מאוד ביחס אל האשה. צריך להיזהר שלא ליישן דברים, צריך לפעול לביטולם מיד בתחילתם, לפני שהם יתקבעו בנפשה של האשה, כי אחרי שהם יתקבעו כבר קשה יהיה להסירם.

אם האשה נפגעה, צריך לפייסה בו יום, לא לתת לעלבון לקבוע לו מקום בנפשה!

לפעמים האיש חושב בלבו: 'כעת הפגיעה טריה מדי, היא פגועה ואיננה מסוגלת להתפייס, גם אני לא בנוי כעת להשמיע דברי פיוס וריצוי, נמתין לעת אחרת, כאשר הכעס יפוג'.

התרגשה השכנה מן המחווה הנוגעת ללב של השכנה החולה, ומיהרה לנסוע אליה לבית החולים. היא נכנסה בפסיעות מדודות לתוך החדר ונעצרה בקרבת מיטת החולה. החולה לחשה לה להתקרב אליה ובתנועת יד רמזה לה שתטה את אוזנה אל פיה, שכן איננה מסוגלת לזוז ממקומה, וברצונה ללחוש כמה מילים באוזנה.

השכנה קירבה את אוזנה לפיה של החולה, כדי להיטיב לשמוע את דבריה, ואז לפתע קרה הבלתי-יאמן: החולה אזרה עוז ותעצומות, ו"פִּעְרָה פִּיהָ לְבְּלֵי חֶק", פיה פתחה שלא בחכמה, ובשארית כוחותיה נשכה את אוזנה של שכנתה, עד זוב דם. וכשקצף עולה על שפתיה, סיננה: "עכשיו יכולה אני למות 'בשקט'. קיימתי את נְדָרִי, אשר נדרתי, ליטול את נקמתי ממך" ... ומתוך מילים אלו השיבה את נשמתה לבוראה...

איום ונורא! "וְאִשָּׁה כִּי תִדְרֶה לָהּ" - היא נדרה לנקום בשכנתה, וכעת כשהיא עומדת להסתלק מן העולם

בקיר. אולם כשמצטבר עוד חור ועוד חור, יש צורך בסופו של דבר לעשות שפכטל בכל הקיר, וזה בהחלט כבר עבודה קשה.

מעשה בשתי נשים שכנות שקטטה נפלה ביניהן. גם כחלוף שנים רבות, האיבה בין השתיים לא שככה. אדרבה, היא רק העמיקה.

והנה הגיע היום, אחת מהן נפלה למשכב וחלתה את חֲלֵיהָ האחרון, אשר ממנו לא תקום עוד. בשארית כוחותיה, בְּשִׁכְבָּהּ על ערש דווי, היא ביקשה לקרוא לשכנתה.

קרוביה, ששהו על יד מיטתה, שמחו למשמע הבקשה. חשבו בליבם כי כנראה לפני שהיא מסתלקת מן העולם היא רוצה להתפייס איתה ולבקש את סליחתה.

צלצלו לשכנה וסיפרו לה ששכנתה הגוססת רוצה לראותה, ובקשו ממנה למלא את בקשתה האחרונה של שכנתה.

נפש האשה בנויה אחרת מנפש האיש. האשה מלאה רגשות, הרגשות שולטים בה, שיקול הדעת שלה רגשי מאוד. לעומת זאת, האיש שלומד תורה, יש לו את שיקול הדעת השכלי, נטול הרגשות.

על כן אמרה התורה שדעת האיש היא הקובעת, הוא ישקול בדעתו, בגישתו השכלית והקרה, הוא יקבע אלו נדרים תקיים האשה ואלו לא. כך יוכל לסנן לה את הנדרים, השבועות והאיסורים שהיא אוסרת על עצמה, אשר מקורם במניעים רגשיים שאין להם מקום. בכך הוא סולל לה את הדרך ומאפשר לה סדרי חיים מתוקנים.

ולהחזיר את נשמתה לבורא, היא חייבת לקיים את נדרה... מזעזע!

השם ירחם! סיפור מזעזע!

אחד מהלקחים שניתן ללמוד מהסיפור הזה הוא עד כמה מסוכן להעמיס רגשות על הלב ולא לטפל בהם בעוד מועד. בהעדר טיפול שכזה - ביום מן הימים עלולים כל הרגשות לפרוץ באופן טראגי, קשה ומכאיב, וכפי שקרה במקרה הזה.

כמה חשוב היה, לו בעלה של אותה אישה, היה מפר לה את נדרה, לנקום את נקמתה בשכנתה, בעוד מועד, והיא לא היתה מרגישה "צורך" לקיים את נדרה, כל עוד רוחה בה...

בין המצרים - נאמנות לאורך כל הדרך

את העבודה הזאת תבוא לו הישועה. הוא התיישב לנסח את קורות חייו, מאין באת ולאן אתה הולך, צירף מקומות שעבד בהם, ארגן כמה המלצות, ושלח את הכל במשלוח אקספרס מיוחד, בדואר רשום, כדי להיות בטוח שכל החומר אכן הגיע ליעדו. היה זה, בימי בין המצרים, כמה ימים לפני תשעה באב.

אלא שאז נקרו שתי שאלות בראשו, והוא החליט להיכנס אל פוסק הדור, מי כמוהו מורה, מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל ולשאול אותו. לאחר שהסביר לו את כל הרקע, שאל:

א. האם מותר היה לו להתעסק בכל העניין הזה בתשעת הימים, שהרי משנכנס אב ממעטים בשמחה?

ב. אם יוזמן לפגישה, מה יעשה עם זיפי הַקָּן שצמחו לו, המשווים לו מראה של אדם תימהוני ובלתי מסודר. האם מותר לו להתגלח?

ההיסטוריה הוכיחה פעמים אין ספור: ככל ששאפנו להתדמות לגויים, נוצר מצב הפוך והגויים הגבירו את שנאתם כלפינו.

ולהיפך, ככל ששמרנו על ייחודיותנו, ונשארנו אמיתיים עם עצמנו והמשכנו לדבוק בהשי"ת ולא לזוז כמלוא הנימה מיהדותנו כן גברה ההערכה כלפינו.

בארצות הברית חי יהודי, סייד במקצועו, שהיה מרוויח את לחמו בעמל רב, ובקושי רב מביא מעט לחם לביתו.

יום אחד הוא ראה מודעה גדולה בעיתון: מיליונר אחד, שיש לו בתים רבים בניו יורק, במנהטון, מעוניין בסייד מקצועי, שיקבל על עצמו את כל נושא סיוד הדירות. אולם, נאמר בהודעה, צריך שיהיו לו המלצות מיוחדות.

אורו עיניו של הסייד. אם יצליח לקבל

שהוא נאמן ביותר. אני מוסר לידי מפתחות של דירות, שיש בהן רהיטים יקרים ותכולה יקרה, ועליו להיות נאמן לי ביותר, ישר כמו סרגל, מילה שלו זו מילה, טיפוס עקבי באופן מוחלט. מה תוכל לומר לי על עצמך בהקשר לכך?"

"מצאת בדיוק את האיש אותו אתה מחפש", השיב הסייד. "אין נאמן ומסור ממני".

"אמרת לי שאתה יהודי אורתודוקסי. לפי מיטב ידיעתי היהודים, בימים אלו, מגדלים את זקנם, ואלו על פניך אני רואה שאינך נאמן למסורת שלך. מנין, אפוא, אדע שתהיה נאמן לי?" הטיח בו הגוי ושלחו מעל פניו.

היהודי חזר בפחי נפש לעבודתו המפרכת ולמשכורתו הדלה! וכל זאת בעטייה של תזווה קלה מערכיו, ורצון להידמות לגויים. דווקא כאשר היהודים חושבים להתקרב לגויים, להתדמות להם, הם מגלים לאחר מכן אכזבה גדולה.

רבי משה השיב לו כי בנוגע לשאלה הראשונה - הדבר מותר, שכן הוא נידון כדבר האבד. אולם ביחס לגילוח אין להקל בשום פנים ואופן, כי מעולם לא שמענו על יהודי שהפסיד בגלל יראת שמים וקיום מצוות.

כששב היהודי לביתו ציפתה לו הפתעה: הגיע מכתב אקספרס ובו תשובה כי הוא מוזמן לראיון שיתקיים בלשכתו של המיליונר הגוי.

הספקות החלו להציף אותו: 'איך יסתכל עלי הגוי עם זיפים כאלו? לבטח יתרגז על הופעתי המרושלת! הצדק יהיה עמו: כיצד אפשר לקבל לעבודה מי שנראה תמהוני, לא מסודר'.

בהחלטה של רגע, גילח את זקנו. וכך, מכופתר, מעונב, ללא זקן, הגיע לפגישה.

בעל הבית הגוי החל לחקור אותו על מוצאו, דתו, והסביר: "הן תבין שלעבודה כזאת יכול להתקבל רק מי

באצילות וענווה

הרב, יש לי סוכה קטנה במרפסת. השכן למעלה החליט יום אחד להתקין מרזב, ובכך הוריד כעשרים סנטימטר מהסוכה הקטנה שלי".

"תסביר לו את הבעיה, תבקש ממנו יפה", אמר הרב.

"ביקשתי והתחננתי אליו", אמר האישי, "ולא הועיל כלום. הוא טוען שהמרזב הזה חשוב לו מאוד. השאלה היא, האם לתבוע אותו לדין תורה או לא".

אמר לו הרב: "הסוכה שלך התקטנה, אבל השראת השכינה בסוכה הזאת גדלה. מה אתה רוצה יותר, סוכה גדולה או השראת השכינה גדולה

הגאון רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל היה מראשי ישיבת "כוכב יעקב" - טשיבין בירושלים.

ביתו היה בעיר בני ברק, אבל כמעט כל השבוע היה נמצא בישיבה בירושלים. הוא היה מוסר שיחות ושיעורים עמוקים. תלמידיו אהבוהו אהבת נפש, מחמת תורתו העמוקה ואישיותו המיוחדת.

לאחר פטירתו נכתב עליו ספר עב כרס בשם "ויאמר הנני", המלמד על גדולת נפשו ומידותיו הנאצלות. נספר כמה סיפורים קצרים על הנהגותיו, כדי שנוכל ללמוד ממנו:

יום אחד בא אליו אדם ואמר: "כבוד

יום אחד גילו ג'וק בבית, והרבנית מיהרה להביא מטאטא. אמר לה הרב: "לא צריך, אני אטפל בזה".

הלך הרב, הניח את הג'וק בעדינות בתוך שקית, ולקח אותה למטה. מעשה זה מהווה ביטוי לרמה גבוהה מאוד של עדינות הנפש. וכי כל אדם שיש לו ג'וק בבית צריך לעשות לו 'על כפים ישאונך'?!... המעשה הזה נבע מאצילות נפש מיוחדת.

ילד אחד התייתם מאביו בגיל שמונה, והאובדן גרם לו טראומה. לקחו אותו לפסיכולוגים ולפסיכיאטרים, וניסו כמה סוגי טפולים, אך לא ראו הצלחה גדולה. באו להתיעץ עם הרב, שאמר

ורבה יותר בסוכתך? אם רצונך שהשכינה תשרה - תוותר, תמחל".

כך, בנועם הליכותיו ובחוכמתו, הצליח להשפיע ולמנוע ריב ומחלוקת.

הרב זצ"ל היה מקפיד כל לילה להכין לעצמו נטלה עם מים ליד המיטה, כדי ליטול ידיו בבוקר. בזקנותו, כשהיה ישן בחור בחדרו, היה הרב משאיר את הנטלה מחוץ לחדר.

שאלו הבחור על כך, ואמר: "אכן, על פי הקבלה יש להיזהר שלא ללכת ד' אמות לפני נטילת ידיים, אך גזל שינה חמור יותר. אני קם מוקדם בבוקר, ואם אטול ידיים ליד המיטה, עלול קול שפיכת המים להעיר אותך. לכן אני יוצא וסוגר את הדלת, ורק אחר כך נוטל את הידיים".

לעילוי נשמת

דניאל בן שרה ז"ל

ישיבה מתמיד וירא שמים, פאר הישיבה, ולאחר מכן הקים בית של תורה לתפארת.

הרב הציל ממש את נפשו, בהרימו את רוחו מתוך חיבה ואהבה.

כל דקה מזמנו של הרב היתה חשובה מפז, כי היה שקדן עצום בתורה, ובכל זאת הקדיש מזמנו היקר להנהגות של חסד ודרך ארץ, מתוך אצילות נפש מרובה.

ראש ישיבת פוניבז', מרן הרב שך זצ"ל, שהיה גאון הדור, השתתף פעם בכנס ציבורי חשוב. בכנס, שנמשך יומים או שלושה, נואמים בזה אחר זה רבנים, ראשי ישיבות ור"מים, וכן נציגים של עסקני הציבור.

והנה, תוך כדי שעמד מרן הרב שך ודרש דרשה חוצבת להבות אש, נכנס לאולם ראש ישיבה פלוני. המנחה שהבחין בכניסתו, התבלבל לרגע, ושכח את נאומו של הרב שך. הוא קטע את דבריו באמצעם, והכריז

מיד: "תביאו אותו אלי".

כשהגיע הילד, קיבלו הרב בלבביות גדולה. אחר כך, הרב, שהיה גבה קומה, התיישב על הריצפה, והזמין את הילד לשבת לידו. "במה אתה אוהב לשחק?" שאל את הילד, ושיחק איתו במשך שעה שלמה.

לאחר מכן אמר לו הרב: "אני רואה שאתה ילד מאד נבון. תבוא אלי כל שבוע, ואני אתן לך חידות. תספר את החידות גם בכיתה שלך, ומי שיענה נכון על החידה, תרשום את שמו. אני אתן לך פרסים לחלק לילדים".

הילד הזה, שהיה מופנם ומתבודד, ולא היו לו חברים בכיתה - פתאום התחיל לדבר. הוא רצה להקריא את החידות, והחברים רצו לקבל פרסים. כך נפתח הילד בהדרגה, ורכש בטחון עצמי.

לא חלף זמן רב, והוא התגבר על הטרומה והפך להיות ילד שמח. ציוניו השתפרו, והוא השתלב היטב בחברה. הילד צמח להיות בחור

דרשתו.

חלפו כמה חודשים, ונכדתו של המנחה נישאה. וראה זה פלא - באמצע החתונה הגיע מרן הרב שך זצ"ל עם כמה מתלמידיו, כדי לשמח את אותו מנחה, סב הכלה. כשתמהו הנוכחים לפשר בואו, מעשה שלא היה שגרתני אצלו כלל, אמר: "רציתי לרצות אותך, שידע שליבי שלם עימו, ואיני כועס או פגוע ממנו כלל!"

באצילות ובענוותנות כזו נוהגים גדולי ישראל!

ברמקול בהתרגשות גדולה ובקול גדול: "נקבל את פני הגאון הגדול ראש הישיבה..."

הנוכחים במקום הזדעזעו מן הפגיעה במרן הרב שך, וקמו ממקומם למחות בו, אך הרב שך הורה להם לעצור. הוא סיים את הדרשה, ולאחר מכן הלך בעצמו אל המנחה ואמר לו: "ישר כוח! זה היה כבוד התורה!"

בכל זאת לא נרגעו הרוחות. למחרת הופיעה בעיתון מודעת גינוי על ביזוי כבוד התורה, שנגרם על ידי המנחה, אשר עצר את הרב שך באמצע

המרכז העולמי לתודעה יהודית מוסדות אור החיים

ע"ש הקדוש רבנו חיים בן עטר זצוק"ל - בראשות הרה"ג ראובן אלבז שליט"א

למעלה מ-
10,555,000
שעות של לימוד תורה
בשנה!

להקדשת יום לימוד תורה
הנלמד ע"י מאות אברכים ובחורים
02-5000455

ניתן להקדיש את הלימוד לעילוי נשמה, לרפואה, לזיווג, להצלחה וכו'

רח' עזרא 1 ת.ד. 5512 ירושלים טל: 5000455 - 02 פקס: 5000502 - 02 orhachaim.org

לחסויות, להפצה, להנצחה

ולקבלת העלון

orhachaim4@gmail.com

או בטלפון: 02-5000455

058-321-3565

נא לציין "עבור חוברת האור לחיים"

החוברת הודפסה על ידי התורמים והמסייעים הי"ו

לזרע בר קיימא: אפרת בת שמחה סוליקה

לרפואת: רמי בן חוה הי"ו, רמי בן אסתר הי"ו, תקוה בת רחל ורחם הי"ו,

ראובן בן יעריה הי"ו, גרשון חי בן רחל הי"ו, דוד וראובן בני שרית הי"ו,

אילה בת שושנה הי"ו, ישראל בן רימה הי"ו, מיכל בת אסתר הי"ו,

התנוקה נטע בת ג'והנה הי"ו

ולעילוי נשמת: ר' דוד בן איה ז"ל, מרים בת זהרה ז"ל,

מוזל בת מרים ז"ל, אליעזר בן רגינה ז"ל, ר' יהודה בן עישה ז"ל,

תמר בת רגינה ז"ל, רחל בת נג'מה כוכבה ז"ל, לאה בת פנינה ז"ל,

מרדכי צבי בן רגינה ז"ל, ר' יגאל בן מלכה ז"ל,

יעקב בן ברטה ז"ל, יהונתן בן מרים ז"ל, יוסף בן ציונה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה